

## **МЕТА ТА ЗАВДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ**

**ШОПТЕНКО Світлана Сергіївна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ**

**УДК 342.9**

*В статье определено содержание и особенности целей и задач административно-юрисдикционной деятельности правоохранительных органов. Проанализировано действующее законодательство по вопросам административно-юрисдикционной деятельности правоохранительных органов и выделены их цели деятельности в этой сфере. Определены задачи административно-юрисдикционной деятельности как отдельных правоохранительных органов, так и производств, входящих в такую деятельность. Выделены общие и специальные задачи административно-юрисдикционной деятельности правоохранительных органов.*

*Ключевые слова: цель, задачи, административно-юрисдикционная деятельность, правоохранительные органы.*

### **Постановка проблеми**

Конституція України закріпила, що діяльність правоохоронних органів має бути спрямована на захист життя і здоров'я людини, охорону її прав і свобод, інтересів держави та суспільства від будь-яких протиправних посягань. Їх діяльність повинна забезпечувати національну безпеку та правопорядок на всій її території. Вказані цілі діяльності правоохоронних органів визначають зміст та спрямованість їх роботи та знаходять своє вираження у завданнях як окремих правоохоронних органів, так і проваджень, що реалізуються в їх діяльності. На сьогоднішній день не всі такі цілі та завдання знайшли своє закріплення в за-

конодавстві, що й обумовлює актуальність дослідження.

### **Аналіз останніх досліджень і публікацій**

Дослідженню питань адміністративної діяльності правоохоронних органів приділяли увагу такі науковці, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, В. Т. Білоус, Ю. П. Битяк, А. П. Гетьман, І. П. Голосніченко, В. А. Грохольський, С. М. Гусаров, А. Т. Комзюк, В. К. Колпаков, С. Ф. Константинов, А. М. Куліш, О. М. Музичук, В. І. Олефір, М. І. Панов, В. П. Петков, Т. О. Проценко, О. П. Рябченко, А. О. Селіванов, С. Г. Стеценко, Ю. С. Шемшученко, В. К. Шкарупа, Х. П. Ярмачі, О. Н. Ярмиш та інші. Проте питання характеристики мети та завдань адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів залишилися поза увагою вчених.

**Метою** даної статті є визначення змісту та особливостей мети та завдань адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання: проаналізувати чинне законодавство з питань адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів та виокремити їх мету та цілі діяльності в цій сфері; визначити завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності як окремих правоохоронних органів, так і проваджень, що входять до такої діяль-

ності; виокремити загальні та спеціальні завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів.

### **Виклад основного матеріалу**

У загальному значенні «мета» тлумачиться як кінцевий результат, на який спеціально спрямований процес [1, с. 659]. Тлумачний словник Ожегова визначає термін «ціль» як: 1) місце, в яке необхідно влучити при стрільбі або метанні; 2) предмет прагнення, те, що треба, бажано здійснити [2, с. 579]. Тобто метою або ціллю є певний результат, якого бажає досягти суб'єкт, реалізуючи свої повноваження. О.М. Бандурка визначає мету як досягнення бажаного стану або бажаного результату діяльності об'єкта шляхом певних управлінських дій [3, с. 19].

Мета адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів впливає з цілей діяльності окремих правоохоронних суб'єктів, а також з цілей проваджень, що утворюють зміст такої діяльності. Мета діяльності кожного правоохоронного органу закріплена у відповідних нормативно-правових актах та визначає результати, яких вони прагнуть досягти у процесі своєї діяльності. Так, Закон України «Про Національну поліцію» вказує, що вона діє з метою забезпечення непорушності прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру» прокуратура реалізує свої функції з метою захисту прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави [4]. Метою діяльності Державної прикордонної служби України є забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [5]. Служба безпеки України функціонує з метою забезпечення державної безпеки України. Державна фіскальна служба діє з метою реалізації державної податкової політики, державної політики у сфері державної митної справи, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері бо-

ротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску [6]. Метою діяльності Національного антикорупційного бюро є попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових [7].

Проаналізувавши цілі діяльності вказаних правоохоронних органів, можна зробити висновок, що всі вони діють з метою забезпечення національної безпеки та правопорядку, захисту прав, свобод та законних інтересів людини, інтересів держави та суспільства від протиправних посягань, протидії злочинності. Конкретні цілі їх функціонування визначаються сферою реалізації їх правоохоронної функції.

Специфічною метою адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів характеризуються провадження, що утворюють її зміст. Такими провадженнями є процедури розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення, дисциплінарних справ та скарг громадян. Кожна з них має свої окремі цілі, що визначаються законодавством. Так, провадження у справах про адміністративні правопорушення реалізуються з метою охорони прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством [8].

Метою дисциплінарних проваджень у правоохоронних органах є забезпечення службової дисципліни серед їх працівників, попередження, виявлення та припинення будь-яких її порушень.

Провадження за скаргами громадян реалізуються з метою забезпечення громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими

справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення [9].

Враховуючи вищевикладене загальну мету адміністративно-юрисдикційної діяльності можна визначити як забезпечення законності та правопорядку в державі, охорона прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, власності, протидія вчиненню правопорушень. Кожне з адміністративно-юрисдикційних проваджень має свої більш конкретні цілі його реалізації.

Досягнення мети адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів відбувається через реалізацію поставлених перед правоохоронними органами завдань у вказаній сфері. Під завданнями прийнято розуміти наперед визначений для певного суб'єкта, запланований для виконання обсяг роботи. Тобто завданнями адміністративно-юрисдикційної діяльності є певний обсяг роботи, який повинні виконати працівники правоохоронних органів з метою досягнення мети такої діяльності.

Конституція України визначає, що на правоохоронні органи покладається завдання із забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України [10]. Воно деталізується в законодавчих актах відповідно до суб'єктів правоохоронної діяльності та сфери їх функціонування.

Завданнями поліції є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [11]. Тобто завдання поліції спрямовані на забезпечення внутрішньої безпеки держави, а саме забезпеченням публічної безпеки та порядку на її території, захисту прав людини, що перебувають в країні тощо.

Питаннями зовнішньої безпеки, територіальної цілісності, охороною суверені-

тету займається Служба безпеки України. На неї покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці [12]. У сфері забезпечення територіальної цілісності та непорушності державного кордону Службі безпеки сприяє Державна прикордонна служба України, на яку покладаються завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні [5].

Завданням Національного антикорупційного бюро України є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування та становлять загрозу національній безпеці [7].

Прокуратура виконує наступні завдання: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадян та держави в судах у встановлених законодавством випадках; нагляд за додержанням законів органами, що провадять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян [4].

Державна фіскальна служба України здійснює правоохоронну діяльність у податковій та митних сферах, де її основними завданнями є наступні: реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за

надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів [6]; тощо.

Окремо в законодавстві визначено завдання адміністративно-юрисдикційних проваджень. Так, Кодекс України про адміністративні правопорушення закріплює, що завданням провадження в справах про адміністративні проступки є: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності із законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі дотримання законів, зміцнення законності. [8]. Вказані завдання лише узагальнено визначають зміст діяльності правоохоронних органів з розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення. Даний перелік доцільно доповнити такими завданнями: відновлення порушених прав та свобод громадян, інтересів держави чи інших суб'єктів; встановлення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, та забезпечення притягнення її до відповідальності.

Завданням провадження за скаргами громадян є забезпечення практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадо-

вих осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення [9].

Завдання дисциплінарних проваджень в національному законодавстві не закріплені, однак їх можна визначити за аналогією із завданнями проваджень у справах про адміністративні правопорушення. Ними є: повний, всебічний та об'єктивний розгляд та вирішення справ про дисциплінарні проступки; відновлення порушених у результаті вчинення правопорушення прав та свобод громадян; забезпечення притягнення винних у вчиненні правопорушень осіб до відповідальності; виявлення причин і умов, що сприяли вчиненню дисциплінарного проступку, їх усунення; зміцнення службової дисципліни; профілактика вчинення подібних дисциплінарних правопорушень.

Проаналізувавши завдання правоохоронних органів та адміністративно-юрисдикційних проваджень, можна побачити, що їх усі можна поділити на загальні, які характерні для всіх з них, та спеціальні, які є характерними лише для окремих правоохоронних органів. Основними в першій групі є:

- захист національної безпеки, державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності;
- захист їх прав, свобод та законних інтересів людини ;
- запобігання правопорушенням, їх припинення, забезпечення притягнення винних осіб до відповідальності;
- забезпечення фінансової безпеки держави;
- забезпечення публічного порядку та публічної безпеки.

Спеціальні завдання характеризують діяльність правоохоронних органів з реалізації адміністративно-юрисдикційних проваджень. Основними з них є наступні:

- розгляд та вирішення справ про адміністративні правопорушення, дисциплінарних справ та скарг громадян;

- відновлення порушених у результаті вчинення правопорушення прав та свобод громадян;

- забезпечення притягнення винних у вчиненні правопорушень осіб до відповідальності;

- виявлення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушень, їх усунення.

Крім поділу на загальні та спеціальні, завдання правоохоронних органів можна поділити на:

- профілактичні та попереджувальні, до яких можна віднести: запобігання правопорушенням; встановлення і усунення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушень; вжиття заходів щодо зміцнення службової дисципліни; тощо;

- припиняючі, серед яких: виявлення та припинення правопорушень; встановлення осіб, які вчинили правопорушення; збирання інформації про вчинений проступок та передача її за належністю для прийняття рішення; тощо;

- каральні, до яких відноситься накладення адміністративних стягнень у визначених законодавством випадках; проведення службового розслідування та застосування заходів дисциплінарного впливу; застосування заходів впливу до працівників, дії яких оскаржуються тощо;

- правовідновлюючі, серед яких основним завданням є забезпечення відновлення порушених прав, свобод чи законних інтересів, а також забезпечення відшкодування завданих збитків.

### **Висновки**

На сьогоднішній день мета та завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів чітко не визначені в національному законодавстві. Вони фрагментарно та узагальнено закріплені в законодавчих актах, що регулюють діяльність окремих правоохоронних органів, а також у тих, що регламентують порядок реалізації адміністративно-юрисдикційних проваджень. У зв'язку з цим, з метою вдосконалення чинного законодавстві з досліджува-

ного питання, визначені в Кодексі України про адміністративні правопорушення завдання проваджень у справах про адміністративні проступки необхідно доповнити завданнями з відновлення порушених прав та свобод громадян, інтересів держави чи інших суб'єктів, а також встановлення особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, та забезпечення притягнення її до відповідальності. Потребують уточнення і завдання проваджень за скаргами громадян. Крім того, у дисциплінарних статутах правоохоронних органів необхідно закріпити завдання дисциплінарних проваджень, які на сьогоднішній день взагалі не визначені.

### **Література**

1. Словарь философских терминов / науч. ред. В. Г. Кузнецова. – М. : ИНФРА-М, 2007. XVI. – 729 с.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов / С.И. Ожегов/ под ред. Н. Ю. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М. : Рус. яз., 1990. – 917 с.
3. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник / О. М. Бандурка. – Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с.
4. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 2-3. – Ст.12
5. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 27. – Ст.208
6. Про Державну фіскальну службу України: Постанова, Положення від 21.05.2014 № 236 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-п>
7. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон від 14.10.2014 № 1698-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2014. – № 47. – Ст.2051
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс, Закон від 07.12.1984 № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984. – додаток до № 51. – Ст.1122

**АНОТАЦІЯ**

*У статті визначено зміст та особливості мети та завдань адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів. Проаналізовано чинне законодавство з питань адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів та виокремлено їх мету та цілі діяльності в цій сфері. Визначено завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності як окремих правоохоронних органів, так і проваджень, що входять до такої діяльності. Виокремлено загальні та спеціальні завдання адміністративно-юрисдикційної діяльності правоохоронних органів.*

*Ключові слова: мета, завдання, адміністративно-юрисдикційна діяльність, правоохоронні органи.*

**SUMMARY**

*The article defines the content and features of the purpose and tasks of the administrative and jurisdictional activity of law enforcement bodies. The current legislation on administrative-jurisdictional activity of law enforcement bodies was analyzed and their purpose and tasks in this area were set out. The tasks of administrative and jurisdictional activity of separate law enforcement bodies, as well as the actions included in such activity were determined. The general and special tasks of administrative and jurisdictional activity of law enforcement bodies were defined.*

*Key words: purpose, tasks, administrative and jurisdictional activity, law enforcement agencies.*

9. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 47. – Ст.256

10. Конституція України: Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 40-41. – ст.379

12. Про Службу безпеки України: Закон від 25.03.1992 № 2229-XII// Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 27. – Ст.382